

This is an electronic reprint of the original article. This reprint may differ from the original in pagination and typographic detail.

Djupdykning i dammet

Rudels, Freja

Published in:
Finsk tidskrift

Publicerad: 01/01/2019

Document Version
Förlagets PDF, även kallad Registrerad version

Document License
Publisher rights policy

[Link to publication](#)

Please cite the original version:

Rudels, F. (2019). Djupdykning i dammet: Recension av Fanny Ambjörnsson: Tid att städa - Om vardagsstädningens praktik och politik. Ordfront, Stockholm 2018. *Finsk tidskrift*, (6), 64–67.

General rights

Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.

Take down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

förlängning av en strategi de haft gentemot Moskva. De låtsas följa ukaserna från Bryssel men gör de facto som de vill.

Ytterligare vill jag gärna nämna Antti Ronkainens kapitel om Europeiska centralbanken samt Teija Tiilikainens analys av federalismen som doktrin och EU-praxis. Ronkainen visar hur ECB vunnit inflytande och autonomi och samtidigt tvingas till en alltmer politisk roll i sin strävan att skydda eurosamarbetet. Av Tiilikainens text framgår att federalism alltid figurerat som ett ideal för europeiskt samarbete och att federalistiska element går att skönja i varje institutionellt steg EU tagit. Här hade dock en samlad analys av Storbritanniens utträde kunnat ge åtskilligt. Vad betyder det för strävandena efter en europeisk förbundsstat att den mest antifederalistiska stormakten är på väg ut ur Unionen?

Lauri Karvonen

■ Djupdykning i dammet

Fanny Ambjörnsson: *Tid att städa – Om vardagsstädningens praktik och politik*. Ordfront, Stockholm 2018

När jag skulle skriva den här recensionen började jag städa. Först skrivbordet, sen arbetsrummet, och sen resten av huset. Beteendet kallas prokrastinering, och jag är väl medveten om att jag stundtals hemfaller åt det.

Men att det oftast är just städning jag skjuter upp annat med berättar kanske något i sig. Som att det är jag som ser och har ansvar för smutsen i vårt hus. Att jag som fri skribent har det

riskfyllda privilegiet att disponera min egen tid. Att omsorgen om hemmet gör anspråk på denna tid, eller omvänt erbjuder en tillflykt utanför den produktiva tiden. En tillflykt som i sin fysiska fokuserade förutsägbarhet och improduktivitet indirekt producerat mängden text.

Jag har städat mig fram till mina texter långt innan jag läste Fanny Ambjörnssons *Tid att städa. Om vardagsstädningens praktik och politik*. Men det är först i och med boken jag har fått upp ögonen för de vidare implikationerna av det. På ett medryckande handgripligt, mångsidigt beläst och djuplodande analytiskt sätt visar Ambjörnsson hur talande den tysta och oglamorösa evighets-sysslan städning är. Hur mycket den kan berätta om oss människor; om genus, identitet, tillhörighet, arbete, status och makt.

Socialantropologen och genusvetaren Ambjörnsson har en förmåga att hitta till synes obetydliga teman som uppenbarar oanade dimensioner av oss människor. Maktdynamiken som synliggörs i hennes studie av gymnasietjejeers genusskapande *I en klass för sig* (2004) är imponerande komplex. Det samma gäller för de färgstarka laddningarna som friläggs i *Rosa – den farliga färgen* (2011).

Städning kan vid första anblick te sig som ett ointressant, oskyldigt och lättuttömligt ämnesval, men visar sig vara allt annat. Dessutom är det synnerligen utforskat. Den värld som sysselsatt vetare genom tiderna är i första hand männens och den ligger utanför hemmet och dess måsten. Även feminismen har haft bråttom ut i världen. Simone de Beauvoirs klassiska analys av städningens sisyfosartade monotoni i *Det andra könet* (1949) tecknar en bild ett nödvändigt ont som man gör klokast i att fly, och det är också vad den mesta feminismen gjort. Fokus har legat på hur man ska slippa oket, snarare än på vad oket berättar.

Men smutsen försvinner, som Ambjörnsson påpekar, ingestans. Den har alltid funnits och kommer alltid att finnas. Någon måste befatta sig med den. Vem denna någon är, och när, hur och var städningen utförs är frågor som blottlägger de ostädade hörnen av vår moderna, upplysta och påstått jämlika tid. Städningen är en laddad lågstatussyssla, en potentiell konflikthärd både samhälleligt och privat och ett skitgöra som är notoriskt svårt att göra mediesexigt på samma sätt som matlagning eller heminredning.

Ambjörnssons väg till städningen går genom djupintervjuer med ett trettioåttal personer i olika åldrar, med olika härkomst, kön, sexuell läggning, arbete och hemort. Flera av intervjuerna har gjorts i informanternas hem. Vissa par har hon intervjuat tillsammans. Intervjuerna präglas av en strävan efter att komma åt städningens vardagliga praktik; dess konkreta rollfördelning och uttryck och informanternas egna upplevelser av och förhållanden till städningen.

Trots bredden i urvalet informanter värjer sig Ambjörnsson mot idéer om representativitet. Hon säger sig varken vara ute efter "sanningen" om städning eller betrakta informanterna som "representanter" för olika kategorier. Det är "enskilda människors försök att skapa meningsfulla berättelser" i intervjusituationerna hon vill komma åt. Här är hon kanske onödigt blygsam. Studien levererar många sanningar om städning. Till exempel ålder, klass och genus är viktiga och verksamma begrepp i analysen, och det är Ambjörnssons förmåga att knyta de enskilda berättelserna till större diskussioner och sammanhang som är bokens verkliga styrka: att se helheter utan att förlora blicken och respekten för det enskilda och specifika.

Som läsare är det också svårt att inte i någon mån se intervjupersonerna som representanter. Jag slås av hur kvinnligt kodad städningen alltjämt förefaller vara – så till den grad att också ansvaret för att förverkliga en jämlik fördelning av städarbetet ironiskt nog tycks vila på kvinnans axlar. Det faktum att intervjuerna med männen generellt blev både kortare och andefattigare är också talande. Att inte ha en berättelse om städning; att inte behöva förhålla sig, bejaka, behärska eller delegera sysslan är få kvinnor förunnat. Samtidigt bjuder mångfalden röster i boken även på uppfriskande undantag, som ett kvinnligt homosexuellt par där den ena parten tar sig rätten att vägra städning på ett sätt som vore fullständigt politiskt inkorrekt för en man av i dag.

Samtliga informanter som kommer till tals i boken är sina inbördes olikheter till trots ytterst verbala. Det är fascinerande att läsa alla komplexa, personliga och djuplodande resonemang om städning. Samtidigt känns det som om något alldeles centralt i städningen skulle tappas bort just i orden. Är inte ordlösheten en alldeles avgörande del av den konkreta, kroppsliga och inte

sällan ensamma sysslan städning? Med hänvisning till Lena Marander-Eklunds studie *Att vara hemma och fru* (2014) tangerar Ambjörnsson hur vissa sysslor, som vardagsstädning, inte ter sig riktigt ”berättarbara”. Här hade Ambjörnsson gärna fått dröja i sina resonemang.

Vid sidan om intervjuerna utgör skönlitteraturen en viktig röst i boken. Med hjälp av Barbro Lindgrens barnboksfigurer Loranga, Masarin och Dartanjang och Susanne Ostens *Flickan, mamman och demonerna* diskuterar Ambjörnsson oordningens olika konnotationer, dess vacklan mellan subversivitet och förfall, kreativitet och galenskap, stök och smuts. I Tove Janssons *Filifjonka* ser hon både sinnebilden av en städmani som gått över styr och en förmåga att försjunka i det tillstånd av frid i omsorgen som städningen också erbjuder. Analysen av *Filifjonkan* illustrerar den förmåga att se ”både och” som Ambjörnsson genomgående demonstrerar i *Tid att städa*.

Å ena sidan erbjuder hon en knivskarp analys av de maktordningar som kringgärdar städningen, inte minst i förhållande till tid. I debatterna kring köp av städtjänster utspelar sig en kamp om tid, om vems tid som är för viktig för att ägnas åt städning och vems som inte är det, om vems tid som kan köpas, vem som får och kan köpa den och till vilket värde. Städning utförd på arbetstid är arbete, medan den förvandlas till något mer diffust så fort den utförs på fritiden och hemmet. I städningen fortplantar sig generationer av städvanor, ärvda mönster att leva upp till eller göra uppror mot. Vårt förhållande både till det förgångna och till framtiden förkroppsligas i vår hantering av smutsen, i vår oro för att inte lyckas lära våra barn ta hand om sin egen skit, eller vår vilja att aktivt låta dem slippa städningen som öde.

Å andra sidan frilägger Ambjörnsson en politisk potential i städningen. I en bejakelse av detta upprätthållande omsorgsarbete som inte genererar något nytt bor en motkraft mot det mänskligt och miljömässigt ohållbara överflöd som dagens produktivitetsvurm skapar. Städningens tid är en annan än det lineära framåtskridandets. En tid att uppvärdera och respektera.

Freja Rudels